

ajutorul nostru.

Într-o suită narativă, scrisă și publicată acum douăzeci de ani (se întitulează Ispitele domnului Anton, piesă careia Wanda Mihuleac i-a adăugat ulterior zece extraordinare gravuri), am descompus și eu, cu răutatea unui copil stricător, lumea obiectelor ce ne înconjoară, frumusețea înfățișărilor și situațiilor universului. Intenția mea - și "scopul" poemului - a fost să trezesc în sufletul cititorului, prin descompunerea și degradarea expoziției, tocmai simțurile tocite, dezvătate să mai prețuiască viața, sentimentele umane incenușate de zgura falsurilor și de proliferarea clișeeilor, din pricina cărora oamenii proști nu mai știu să guste plăcerile simple ale existenței. Naratiia învadera împede intenția, cititorul ieșea din text ca să guste mai curat ceea ce temporar se degradase și apoi se recom-pusese mai nobil și mai biruitor. Un fir subțire de didacticism se află în oricare produs al artei (filmele și videoclipurile se pretind opere de artă), simpla derulare a unor atrocități, împingerea înainte a tot felul de explozii și fărime, chiar dacă se înlanțuie pe banda sonoră a unui slagăr, rămân triste și insultătoare exhibiții. La revederea lor, după ce se va fi stins furia comercială a unor cinici producători de asemenea "opere", nu mai ținziu decât peste zece ani (iată, dau scris), degustătorii de astfel de monstruoziități vor rîde ca de o prostie, așa cum rîd acum de propriile lor isprăvi bravii contestatari californieni de prin anii '80, inspirații desfăcători de caldarâmuri pariziene din anii '69-'70, numărîndu-se, toți, printre cei mai înțepenți conservatori din țările lor cumințite de alte probleme și imperative.

Departate de mine gîndul de-a cere Televiziunii sau altor canale înlăturarea din programe a pornografiei explozibililor. Fiecare e liber să-și aleagă ce pofteste. Nu mă pot însă reține de a-mi exprima opinia (liber sînt și eu), că supraproducția de violență e o afacere murdară, de pe urma căreia se îmbogățesc destui netrebnci și proflită, laterali, caporalii și majurii armatelor de toate culorile, militare și paramilitare: căci e mai ușor de înregimentat și de trimis să tragă cu mitraliera și să mineze o localitate un ins în mintea căruia tăcăne bateria cutărei formații de ghitariști și bubuie spectaculos automobilele, muzeele, podurile și spitalele unei civilizații prăbușindu-se în fum și pulberi învolburate.

În esență, rîndurile mele n-au alt scop decât acela de a readuce la luciditate pe naivul chemat să facă o opțiune și care, dintre comoditățile vieții moderne, nu știe să se servească și de foarfeca spiritului critic.

civilizația imaginii

BEDROS HORASANGIAN

PORTRETE DE FEMEI

A

Am fi curioși să aflăm într-o bună zi cîți dintre cititorii principalului ziar de opoziție - "singurul care apare în opt pagini", cum preciza cu poli-tehnică rîvnă peste fruntariile țării poli-glotul nostru domn prim-ministru -, după ce îngurgitează cu nesațu știrile Internaționale sau cele autohton-parlamentare, mal au răbdarea (interesul?, curiozitatea?) să se oprească, măcar în trecere, asupra fragmentelor din Jurnal-ul lui Radu Petrescu, publicate în serial. Am vrea să credem că numărul celor care-l urmăresc este pe zi ce trece mal mare. Dar să nu ne facem iluzii: într-o lume urfîțită de valorile materiale (după ce a fost descompusă de cele ideologice), armoniile mozartlene ale lui Radu Petrescu pot să descumpănească. Chiar și cel - destui în rîndul artiștilor sau scriitorimii, mult prea puțini la nivel național - care-l iubeau cu adevărat pe acest desăvîrșit artist par să nu mai albă, azi și acum, dispoziția necesară.

Și totuși. Printre mizeriile vieții noastre de zi cu zi, printre neputințele și incertitudinile, pesimismul și disperarea noastră, încrederea oferită de încăpăținarea unui om că literatura, muzica, arta în general, ne mai poate salva, se dovedește binevenită. Cum să nu prinzi curaj citind tocmai în România liberă asociații aparent stranii, dar nu lipsite de farmec și consistență? Cităm: "Sîmbătă, 27 septembrie (1980). Mă vizitează pe seară Tudor Țopa. Conversația începe cu mărturisirea mea că la Luvru, din toate picturile lui Rubens am privit doar portretul Eleni Fourment cu băiatul, pe care am alăturat-o de Vînzătoarea de creveți a lui Hogarth, deși, am spus, Rubens trebuie văzut și în pictura de aparat, mîna lui era sensibilă și la marile lui cupe de cristal foarte gros, cu excavații și protuberanțe voluminoase. Nici n'am înțeleg exact portretul soției lui cu copilul, o schiță desăvîrșită, paradisiacă, în felul vînzătoarei de creveți a lui Hogarth, dacă nu înțelegem ca lumea cealaltă pictură a sa, pictura de aparat, bacanalele etc. Dar ce poți spune despre Hélène Fourment și despre vînzătoarea de creveți? Sunt impalpabil pur, farmecul lor, farmec fiind, e indescriptibil. În același caz e portretul Mariei Nacu, al lui Grigorescu al nostru: pictură de un convențional exasperant, pentru cutii de bomboane, și totuși între ochii și gura personajului este o relație turburătoare, Grigorescu a pictat un viș, un strigoi, ceva care nici nu poate fi discutat ca pictură".

Cum să nu înceapă imaginația noastră să lucreze în alți termeni decât cel al scenariilor destabilizării de țară? Rubens, Hogarth, Grigorescu. Portrete de femei, cu copii sau fără. Chipuri umane exprimînd stări, senzații, trăiri, sentimente. Un zîmbet de femeie poate îmblîni chiar și în abstract neliniștile și nefericirile noastre. Fără cuvinte, doar prin culori și imagini. Contabilul-șef al generației '80 - singurul, altminteri, care a comentat pînă acum acest jurnal inedit al lui Radu Petrescu, ar fi făcut precizarea că pe lîngă băiețelul François - sîk!, născut în 1633 - apare și Claire-Jeanne, fata pictorului, născută în 1632. Ei și? Impresionează proștețimea personajelor și o anume acuratețe a exprimării plastice. Intuiția lui Radu Petrescu și de această dată este fără greș. Întîmplarea face să fi văzut, pe viu, aceste tablouri la Louvre, National Gallery și Muzeul de Artă al Republicii (fostul?, viitorul?). Iar acum portretele celor trei femei prind viață din amintiri și albume. Melancolia dulceagă și senină a fericirii conjugale îmblinîndu-se cu frenezia aerată a Vînzătoarei lui Hogarth și nostalgia visător-adolescentină a Mariei Nacu. Oare ce destin vor fi avut cele trei ființe? Singura despre care știm cîte ceva este soția lui Rubens. Dar mai contează detaliile vieții lor, cînd au intrat deja în mit? Cînd sînt în stare să ne impresioneze fără să aflăm nimic despre ele? Au fost fericite? Au suferit, au avut bucurii, necazuri, Dumnezeu știe ce-or fi avut și ele pe suflet. Imaginația noastră ne poate fi de folos tocmai cînd se dovedește inutilă. Ficțiunea ține loc de realitate într-o lume (a artei) unde realul nu e decât un pretext. De aceea ne e mai ușor, neori, să suportăm ficțiunea. Cărilor. Concertelor. Muzeelor. Dar, în fond, de ce mergem la muzee sau la concerte, dacă nu pentru așa ceva? Arta ne poate face mai buni sau măcar mai înțelegători și atunci cînd ziarele ne oferă articole și informații mult mal interesante. Iar oameni rari ca Radu Petrescu nu apar la fiecare colț de stradă. Să-i urmărim în continuare "expoziția" scripturală a jurnalului, întinsă pe aproximativ treizeci de ani. Și chiar dacă pesimismul nostru a dat în ciocot iar iluziile și himerele artei nu ne mai pot înșela, să credim, oricît de puțin, clipa repede trecătoare a bucuriilor simple și la îndemînă. Într-o lume în care Nina Zarecinaia și Unchiul Vania sînt expuși în vitrine de consignație, doar zborul pescărușilor mal poate fi o garanție a libertăților noastre interioare. Oricum ridicolul neînțelegerii ne aparține.